

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Криворізький державний педагогічний університет
Факультет іноземних мов

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЛОЛОГІЇ І МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ МОВ**

Збірник наукових праць .

Випуск 8

Кривий Ріг
2011

творчої здатності як фундаментальної структури людського буття, на концептуалізацію діяльності, що має продуктивні теоретичні потенції.

Список використаної літератури

1. Елканова Т. М. Концептуальная модель локальной гуманитарно-развивающей образовательной среды / Тамара Михайловна Елканова // Высшее образование сегодня. – 2009. – № 7. – С. 56–59.
2. Елканова Т. М. Общегуманитарный базис современной системы образования (попытка концептуально-теоретической модели) / Т. М. Елканова, А. Ю. Белогулов // Высшее образование в России. – № 4. – 1995. – С. 64–66.
3. Коган М. С. Что должны быть в основе? / М. С. Коган // Вестник высшей школы. – 1990. – №5. – С.14
4. Решетников П. Е. Нетрадиционная технологическая система подготовки учителей: Рождение мастера: [кн. для преподават. высш. и средн. пед. учеб. заведений] / Петр Евдокимович Решетников. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 304 с. – (Педагогическая мастерская).

Г. Б. Штельмах
канд. пед. наук, доцент

МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ ЯК ПОКАЗНИК СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В статье рассматриваются особенности воспитания социальной зрелости личности учителя иностранных языков во взаимосвязи с уровнем его речевой культуры.

Ключевые слова: воспитание, уровень, речевая культура.

У статті розглядаються особливості виховання соціальної зрілості особистості вчителя іноземних мов у взаємозв'язку з рівнем його мовленнєвої культури.

Ключові слова: виховання, рівень, мовленнєва культура.

In this article consider the education peculiarities of social maturity teacher personalities in intercommunication with level of his speaking culture.

Key words: upbringing, level, speaking culture.

Сучасний стан соціально-економічного розвитку України характеризується значними змістовними та структурно-організаційними змінами, які спрямовані на формування національної системи освіти та інтеграцію в міжнародний освітній простір.

Зміна суспільних відносин, змісту громадського життя, ціннісних орієнтирів зумовили важливість такої проблеми як досягнення якісно нових високих результатів навчально-виховного процесу. На вирішення завдань, пов'язаних з цією проблемою, спрямована Державна національна доктрина розвитку освіти в Україні.

За таких обставин надзвичайно зростає роль учителя іноземних мов як основного і вирішального фактора, що забезпечує формування й розвиток всебічно розвиненої, творчої особистості учня, входження його в міжнародний освітній простір. Це вимагає забезпечення високого

професійного рівня вчителів, постійного зростання фахової майстерності і

Ініціативи, виховання іншомовної мовленнєвої культури. Особливої ваги набуває питання виховання іншомовної мовленнєвої культури вчителів іноземної мови, яке передбачає залучення до систематичного професійного самовдосконалення.

Тому актуальність статті зумовлена необхідністю усунення суперечності між потребою у підвищенні рівня мовленнєвої культури вчителів іноземної мови, що визначається зростаючими вимогами суспільства, та недостатньою спрямованістю навчально-виховного процесу вищої школи на розвиток її як показника соціальної зрілості особистості вчителя.

Мовленнєва культура майбутнього вчителя як предмет дослідження цікавить сьогодні багатьох педагогів, психологів, методистів. В одних працях увагу дослідників сконцентровано на змісті, формах, методах її формування і вирішення даної проблеми реалізується в декількох напрямках: методології і методів дослідження (Н. В. Кузьміна, О. А. Григорьєва), вивченні структурних компонентів педагогічної діяльності (Л. Г. Соколова, В. К. Єлманова). В інших працях об'єктом дослідження стає процес формування мовленнєвої культури майбутнього вчителя (Н. В. Кузьміна, В. О. Сластьонін, О. І. Щербаков).

Дослідження педагогів і психологів останніх років підтверджують тезу про те, що ефективність педагогічної діяльності ґрунтується на рефлексивній взаємодії викладача і студента при керівній ролі наставника. У зв'язку з цим цілком обґрунтована парадигма особистісно-орієнтованого навчання, що забезпечує становлення творчої особистості майбутнього вчителя іноземної мови, виховання його іншомовної мовленнєвої культури, який здатний не тільки ставити і нестандартно вирішувати навчально-виховні завдання, але й залучати учнів до їх розв'язання.

Вітчизняний та закордонний досвід засвідчують, що рівень іншомовної мовленнєвої культури майбутніх фахівців іноземної мови все ще не відповідає світовому рівню, у їх підготовці вищій навчальний заклад переважно використовує репродуктивний підхід до виконання професійних функцій над педагогічним нестандартним, творчим вирішенням навчально-виховних завдань.

Ось чому, ми вирішили свою статтю присвятити проблемі виховання іншомовної мовленнєвої культури майбутніх вчителів іноземної мови, яка свідчить про розвиток соціальної зрілості особистості педагога.

Педагогів-науковців, учителів практиків хвилює інтерактивна сторона спілкування на заняттях з іноземної мови, яка фіксує не тільки обмін інформацією, але й організацію сумісних дій викладачів і студентів.

Інтерес до проблеми спілкування у сучасній психолого-педагогічній науці (В. М. Соковнік, Б. Д. Паригін, Б. Ф. Поршнев) сприяв її перенесенню в сферу педагогічної діяльності і виникненню термінів «педагогічне спілкування», «іншомовна мовленнєва культура».

Педагогічна етика майбутнього педагога визначається моральним

фундаментом мовленнєвої культури (В. М. Гриньова, А. В. Мудрик, В. І. Писаренко, В. М. Чернокозов та ін.), оскільки відображає функціонування моралі в умовах цілісного педагогічного процесу, а предметом її є закономірності прояву моральності у свідомості, поведінці, стосунках і діяльності майбутнього вчителя іноземних мов.

Іншомовна мовленнєва культура – це інтегральна якість особистості майбутнього вчителя, що проєктує його загальну культуру в сфері мовлення. На нашу думку, іншомовна мовленнєва культура – це синтез високого рівня готовності до майбутньої професійної діяльності, володіння методикою викладання і наявності творчих здібностей. Іншомовна мовленнєва культура включає мотиваційний компонент (особистісна спрямованість, активна позиція), когнітивний (знання з мови та методики викладання, педагогічне мислення), афективний (емоційна експресивність, емоційна стійкість), конативний (комунікативні уміння, техніка спілкування). Учитель, який володіє іншомовною мовленнєвою культурою, має добре розвинуте педагогічне мислення і свідомість, значний творчий потенціал.

Іншомовна мовленнєва культура передбачає відповідність використовуваних знакових символічних елементів мовленнєвої техніки визначеній системі правил, норм, цінностей, еталонних зразків мовленнєвої поведінки вчителя іноземної мови, виконання яких допомагає підтримувати соціально-професійний статус суб'єктів педагогічного спілкування, зберігати їх людську гідність, встановлювати педагогічно доцільну дистанцію, а також полегшує взаєморозуміння і встановлення психологічного контакту, запобігає загостренню стосунків і розвитку конфліктів, забезпечує психологічний комфорт взаємодії в системі «викладач-студент» на заняттях з іноземної мови.

У професійно-педагогічних діях і вчинках особливим чином відображається особистісний смисл загальноновизнаних мовних еталонів, нормативів, канонів, правил, що детермінується індивідуально-значущими установками, мотивами, цілями, обраними засобами, особистісними проявами майбутнього вчителя і практично актуалізує його прагнення до самовдосконалення, самокорекції, сприяє творчій самореалізації у педагогічній професії. Це засвідчує, що іншомовна мовленнєва культура професійно-педагогічної поведінки визначається її ціннісними засадами, а засвоєння майбутніми вчителями ціннісних норм збагачується внутрішнім емоційним та свідомим їх прийняттям, підкріплюється вольовими якостями, заснованими на об'єктивації зовнішніх ситуацій, осмисленні власних дій. Тоді нормативні мовні еталони сприймаються та реалізуються як бажана мета, вчитель несе особисту відповідальність за власні дії та вчинки, норми перетворюються на внутрішні ціннісні орієнтири особистості майбутнього вчителя. Регуляторами такої ціннісної мовної поведінки майбутнього вчителя виступають його ціннісна свідомість, глибокі і міцні знання з іноземної мови та методики її викладання, ціннісні орієнтації, установки, ставлення.

Педагогічна дія, мовна поведінка не обмежуються тільки технологічними актами, вправністю, а також мають предметно-смісловий,

соціальний зміст та функціонують на межі репродуктивного і творчого, засобів здійснення та інтенції, традицій та інноватики, функціонально-рольового та особистісно-індивідуального, раціонального та емоційного, технічного та ціннісно-смыслового.

Отже, іншомовна мовленнєва культура майбутніх вчителів іноземної мови, на наш погляд, є показником соціальної зрілості педагога, її слід вважати складним інтегративним специфічним особистісно-діяльним утворенням педагога, що забезпечує етичні та естетичні властивості комунікативної канви різноманітних педагогічних дій, вирішення педагогічних ситуацій і задач, які пов'язані із спілкуванням з носіями мови, вибору і застосування елементів мовної техніки шляхом усвідомленого, творчого, психологічно врегульованого використання власного природного психофізичного апарата, придбаних знань, умінь, досвіду відповідно до сформованих ціннісно-смыслових орієнтацій особистості майбутнього вчителя іноземних мов.

У результаті аналізу змісту іншомовної мовленнєвої культури нами встановлено ціннісно-смыслові підґрунтя, що зумовлює розвиток соціальної зрілості майбутнього вчителя іноземних мов завдяки функціям [1]:

- спонукально-стимульовальної, яка активізує пошукову активність майбутніх вчителів, активізує їх творчий потенціал як для вирішення конкретних педагогічних задач, так і для педагогічної діяльності в цілому;

- орієнтаційно-вибіркової, яка визначає спрямованість професійно-педагогічного пошуку майбутніх вчителів, вибору ними змісту ціннісно-смыслових орієнтирів своєї мовленнєвої культури на рівні загальних еталонів, так і на рівні кожного фрагмента педагогічної реальності;

- рефлексивно-регулятивної, пов'язаної із процесом постійного пізнання, співвіднесення, уточнення суті і значущості мовних виразів та їх адекватного впливу на корекцію професійно-педагогічної мовної поведінки, пошук шляхів самовдосконалення;

- стабілізувальної, що характеризує цілісність і усталеність виробленої системи професійно-педагогічних цінностей, що дозволяє переконатися у професійній впевненості, самодостатності;

- корекційно-розвивальної, яка відображає безперервність процесу виховання іншомовної мовленнєвої культури майбутніх фахівців іноземної мови, що, відповідно, сприяє появі новоутворень у мотиваційній, когнітивній, конативній та афективній сферах особистості майбутніх учителів;

- прогностичної, що дозволяє визначати векторну спрямованість навчально-виховного процесу на факультеті іноземних мов, свідомо створювати реалістичний еталон майбутнього з урахуванням поточних результатів процесу виховання іншомовної мовленнєвої культури майбутніх вчителів іноземної мови;

- адаптивної, що відображає процес соціалізації майбутнього вчителя, освоєння нормативно заданої, еталонної системи професійно-педагогічних цінностей;

-системоутворювальної, яка гармонізує розвиток мотиваційного, когнітивного, конативного, афективного компонентів іншомовної мовленнєвої культури, систематизує й упорядковує цілісну панораму педагогічної дійсності і внутрішнього світу майбутнього фахівця.

Зміст і рівень іншомовної мовленнєвої культури майбутніх вчителів іноземної мови визначається змістом їх діяльності, яка формує вимоги до взаємодії в системі «викладач-студент».

Культура взаємодії в системі «викладач-студент» – це показник того, яким чином, за допомогою яких педагогічних завдань, способів, взаємостосунків вдається реалізувати загальні, соціально значущі принципи навчання та виховання.

Формування іншомовної мовленнєвої культури майбутніх вчителів іноземної мови відбувається в міру нагромадження досвіду мовленнєвої практики. Беззаперечно, чим вища іншомовна мовленнєва культура, тим вищий рівень розвитку соціальної зрілості має вчитель. Висока іншомовна мовленнєва культура майбутніх вчителів іноземної мови обумовлюється постійною тривалою роботою над собою. Тільки на основі розвитку іншомовної мовленнєвої культури вчителя можливе інтенсивне становлення соціальної зрілості його особистості.

Список використаної літератури

1. Радул В. В. Соціальна зрілість молодого вчителя / В. В. Радул. – К.: Вища школа, 1997. – 269 с.